

İklim Değişikliği ile Mücadelede Grönland'ın Konumunun Avrupa Birliği Hukuku Çerçevesinde İncelenmesi

Halil Çeçen¹

Özet

Bu çalışmada, küresel iklim değişikliği ile mücadelede önem arz eden Arktik Bölgesi'nde yer alan Grönland'ın hem Avrupa Birliği'nin deniz aşırı ülke ve toprakları kapsamında bulunması nedeniyle Avrupa Birliği hukuku hem de Danimarka Krallığı'nın bir özerk bölgesi olması vesilesiyle de kendi yetkileri çerçevesinde konumu değerlendirilmektedir. Çalışmada metodoloji ve yöntem olarak Avrupa Birliği hukuku ve uluslararası hukuk belgelerinden ve literatürdeki araştırmalardan faydalanılmıştır. Bu çerçevede giriş kısmında, Grönland'ın iklim değişikliği ile mücadelede niçin önem arz ettiği ifade edildikten sonra, Avrupa Birliği'nin anayasal düzeni kapsamında Grönland'ın Avrupa Birliği ile ilişkileri incelenmiş, sonraki kısımda da iklim değişikliği ile mücadelenin Grönland ile Avrupa Birliği arasındaki güncel ilişkilere yansımaları ele alınmıştır. Elde edilen neticede, her ne kadar Grönland Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan ayrılarak Avrupa Birliği'nin deniz aşırı ülke ve topraklarının bir parçası haline gelmiş ve Danimarka Krallığı'ndan genişletilmiş özerkliğini elde etmişse de iklim değişikliği ile mücadelenin Avrupa Birliği ile Grönland arasındaki ilişkileri tekrar sıkılaştırdığı ve iki tarafı bu alanda daha sağlam bir iş birliği yapmak üzere bir araya getirdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Grönland, İklim Değişikliği, Arktik Bölgesi, Danimarka, Avrupa Birliği

Jel Kodları: K32, K33, K39.

Review of the Position of Greenland in Combating Climate Change Within the Framework of the European Union Law

Abstract

This research is an effort to review the position of Greenland, which is located in the Arctic Region and important in combating climate change globally, both within the scope of European Union law, as it is a part of overseas country and territory of the European Union, and within the scope of its own authorities, as it is an autonomous region of the Kingdom of Denmark. In this research both the documents in the European Union law and international law and research in the literature are reviewed as methodology. In this context, after explaining why Greenland is important in combating climate change in the introduction part, Greenland's relations with the European Union within the scope of the constitutional order of the European Union are examined. In the next section, the effects of combating climate change on current relations between Greenland and the European Union is discussed. The results indicate that, although Greenland left the European Economic Community and became a part of the overseas countries and territories of the European Union, and gained extended autonomy from the Kingdom of Denmark, the field of combating climate change has strengthened relations between the European Union and Greenland and brought the two Parties together for stronger cooperation in this area.

Keywords: Greenland, Climate Change, Arctic Region, Denmark, European Union

Jel Codes: K32, K33, K39.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı Çalışma etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları H. Ç. çalışmanın tasarımına ve uygulanmasına, sonuçların analizine ve metnin yazılmasına tek başına katkıda bulunmuştur. H. Ç.'nin makaleye katkısı %100'dür.

Çıkar Beyanı Yazar ya da üçüncü taraflar açısından çalışmada çıkar ilişkisi/çatışması yoktur.

¹ Doktor Öğretim Üyesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Bölümü Avrupa Birliği Hukuku Anabilim Dalı, Kayseri/Türkiye, hcecen@nny.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5569-4511.

1. Giriş

Danimarka Krallığı'nın Arktik Bölgesi'nde yer alan özerk bölgesi konumundaki Grönland birçok açıdan iklim değişikliği ile mücadelede önem arz etmektedir. Grönland'ın önemi sadece küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkilerinin en çok hissedildiği Arktik Bölgesi'nde yer almasından kaynaklanmamaktadır, ama aynı zamanda Grönland'ın uluslararası hukuk, bilhassa Avrupa Birliği (AB) hukuku açısından da konumunun iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Grönland'ın iklim değişikliği ile mücadeledeki yerini kavrayabilmek için öncelikle kendine has anayasal sistemini anlamak lazımdır. Bu çerçevede, Grönland'ın AB hukuku açısından konumunu tespit ederken, AB üyesi olan Danimarka'nın anayasal düzenini de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Böylece Grönland'ın küresel iklim değişikliği ile mücadeledeki yetkileri ve politikalarını, Danimarka Krallığı içindeki yeri ve AB ile olan ilişkisi bağlamında doğru anlamak mümkün olabilecektir.

Halihazırda, AB'nin yirmi yedi üyesi bulunmaktadır (EUR-Lex, t.y.). Ancak AB müktesebatı, bazı üye devletlerin kendi ulusal anayasal düzenlerinde kabul edilen özel bölgelerinin olması sebebiyle, bütün üye devletlerin kendi bölgelerine yeknesak olarak uygulanmamaktadır. Çünkü bu bölgelerin öncelikle buldukları üye devletlerin hükümetleriyle kendine özgü anayasal ilişkileri mevcut olup, bu sebeple AB ile ilişkilerini belirleme ihtiyaçları doğmaktadır. AB'nin denizaşırı ülkeleri ve toprakları arasında ise Grönland'ın eşsiz bir konumu bulunmaktadır. Danimarka Krallığı'nın özerk bölgesi olan Grönland, aynı zamanda Birliğin tarihinde resmi olarak Birlikten ayrılan ilk toprağıdır (Tomala, 2017, s. 31).

İklim değişikliği ile mücadelede Grönland'ı önemli kılan hususlardan birisi, bütün adayı kaplayan tiyal tabakasıdır. Dünyadaki tüm tiyal tabakasının, yaklaşık olarak, dünyanın atmosferinde mevcut olan karbon miktarının iki katına tekabül eden, 1.800 milyar ton karbon içerdiği tahmin edilmektedir. Tiyal tabakası, yaklaşık olarak 23 milyon kilometre kare veya diğer bir ifadeyle yeryüzünün yaklaşık %25'ini kapsamaktadır. Bazı yerlerde tiyal tabakası, bir kilometre derinliğe ve 500.000 yaşına kadar ulaşabilmektedir. Bu sebeple tiyal tabakası, büyük bir karbon havuzu olarak görülmekte ve Arktik Bölgesi'ndeki sıcaklıkların artmasıyla küresel ısınmada önemli bir rol oynamaktadır (Hund, 2014, s. 187). Tiyal tabakasında kaplı olan büyük orandaki karbon sebebiyle, eriyen tiyal tabakasından ve Arktik Bölgesi'nin ısınan sulak alanlarından kaynaklanan karbon dioksit ve metan emisyonlarının birer karbon bombası niteliğinde olduğu belirtilmektedir (Hund, 2014, s. 188). Ayrıca Arktik Bölgesi'nin ısınmasına ikinci derecede katkı yapan siyah karbon, bir süredir iklim aktivistlerinin ve uluslararası kurumların gündeminde yer almaktadır (Shapovalova, 2016, s. 136). Neredeyse tamamı tiyal tabakası ile kaplı olan Grönland'ın küresel ısınmadan etkilenmesi nedeniyle ortaya çıkabilecek bu sonuçlar tüm dünyayı ilgilendirmektedir.

Bu çerçevede AB'nin, Grönland'ın da yer aldığı Arktik Bölgesi'ne yönelik politikalarının hukuksal temelini ise, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) ile fosil yakıtlardan yeşil enerjiye dönüşümün hızlandırılması için sera gazı emisyonlarının azaltılması hedefini de içeren Avrupa Yeşil Mutabakatı oluşturmaktadır. Böylece özellikle artan şekilde rüzgar enerjisinden elektrik ithalatı ve yeşil teknolojilerde kullanılan metaller için artan talep ile AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki bu kaynaklara olan talebinin de artış göstereceği ifade edilmektedir (Lebel ve Nilsson, 2024, s. 63).

Bu çalışmanın amacına ulaşabilmek için, öncelikle Grönland'ın Danimarka Krallığı içindeki yeri ve AB ile olan ilişkisi ele alınmış ve bu tespitler temelinde iklim değişikliği ile mücadelenin AB ile Grönland arasındaki güncel ilişkilere yansımaları, ilgili mevzuat kapsamında, değerlendirilmiştir.

2. Avrupa Birliği ile Grönland Arasındaki İlişkilerin Avrupa Birliği Hukuku Çerçevesinde İncelenmesi

Grönland, hem uluslararası hukuk açısından hem de AB hukuku açısından iklim değişikliği ile mücadelede önem arz etmektedir. Uluslararası hukuk açısından düşünüldüğünde Grönland, giriş kısmında da ifade edildiği üzere, bağımsız bir devlet değildir. Faroe adaları ile birlikte Grönland, Danimarka Krallığı'na bağlı özerk bölgeleri oluşturmaktadır (Ministry of Foreign Affairs of Denmark,

t.y.). Ancak Danimarka Krallığı, AB'nin bir parçasını oluştururken, Grönland ise, aşağıdaki paragraflarda ifade edileceği üzere, AB'nin Deniz Aşırı Ülkeler ve Toprakları kapsamında yer almaktadır. Bu çerçevede Grönland'ın hukuki statüsünün tespitinde AB hukuku öncelikli gelmekte olup, küresel iklim değişikliği ile mücadelede Grönland'ın yetki çerçevesini belirleyebilmek açısından AB hukuku önemli olacaktır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)'nin ilk genişlemesi 1973 yılında gerçekleşmiş ve Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti ile birlikte Danimarka Krallığı da o zamanki ismiyle AET'ye üye olmuştur (Arat vd., 2023, s. 63). Grönland da 1973'te Danimarka Krallığı'nın parçası olarak AET'nin ilk genişlemesinde böylece AET'nin parçası haline gelmiştir. Ancak Danimarka'nın AET'ye üyelik referandumunda Grönland halkının çoğunluğunun üyeliğe olumsuz oy kullandığını da ifade etmek gerekmektedir (Tomala, 2017, s. 36). Danimarka 1973 yılında AET'nin bir üyesi olduğu zaman Grönland, bu karara %70 çoğunlukla karşı çıkmasına rağmen, referandum sonucunda AET'nin bir parçası haline gelmiştir çünkü Danimarka'nın 1953 tarihli anayasasında Grönland, Faroe Adalarının sahip olduğu özerkliğin aksine, Danimarka Krallığı'nın bir parçası olarak kabul edilmiştir. Faroe Adaları ise, Danimarka Krallığı'ndan olan özerkliğinin sonucu olarak AB dışında kalmıştır (Gad, 2013, s. 109).

Grönland'da gerçekleştirilen 1972 tarihli referandumda AET'ye katılımın aleyhine olarak sonuç çıkmasının temel odak noktasının AET'nin balıkçılık politikası olduğu belirtilmektedir (Gad, 2013, s. 109). Danimarka'nın parçası olarak AET'ye katılan Grönland, AET'nin balıkçılık politikasına karşı bir eylem olarak 1979 yılında gerçekleştirilen referandum sonrasında Danimarka Krallığı'ndan özerkliğini elde etmiştir (Zhang vd., 2021, s. 347; Tomala, 2017, s. 37; Wegge, 2012, s. 13). Grönland'ın Danimarka'dan özerkliğini ilan etmesinden üç yıl kadar sonra, 1982 yılında gerçekleştirilen diğer bir referandum sonucunda ise Grönland AET'den ayrılma kararı almıştır (Tomala, 2017, s. 37). Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu Kuran Antlaşma'nın ve Avrupa Atomik Enerji Topluluğunu Kuran Antlaşma'nın Grönland'a uygulanmayacağına dair Antlaşma ise, 1 Ocak 1985 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir (EUR-Lex, 1985). Böylece aynı antlaşmanın ekindeki Protokol uyarınca Grönland, AET'nin deniz aşırı ülkeleri ve toprakları kapsamına alınmıştır (Tomala, 2017, s. 37; Wegge, 2012, s. 14; Gad, 2013, s. 99).

Danimarka Krallığı içerisinde Grönland için yeni çerçevede bir özerkliğin kabulü ise, 25 Kasım 2008 tarihli, Grönland halkının çoğunluğunun Danimarka Krallığı içerisinde genişletilmiş özerklik yönünde oy kullandığı referandumdan sonra (Gad, 2013, s. 99), 12 Haziran 2009 tarihli ve 473 sayılı "Grönland Özerk Yönetimi Kanunu"nun yürürlüğe girmesiyle gerçekleşmiştir (Statsministeriet, 2009). Böylece Grönland'ın özerk yönetiminin yetkileri, özellikle yargı yetkisi, kamu düzeni ve doğal kaynakların yönetimi olmak üzere, daha da genişletilmiştir. Ayrıca, Danimarka'nın saygı duyacağını belirttiği şekilde, Grönland halkının bağımsızlık ilan etme hakkı ile uluslararası hukuka tabi olacağı da ifade edilmiştir (Kobza, 2016, s. 130).

Grönland'ın ayrılmasından sonraki süreçte AB'nin Grönland ile olan ilişkilerinin çerçevesi, belli yıllarda kabul edilen stratejilerle belirlenmeye çalışılmıştır. Bu stratejileri oluşturan hukuki belgelerden önemli olanlar arasında, Komisyon'un 2008 tarihli "Avrupa Birliği ve Arktik Bölgesi" başlıklı bildirisine gelmektedir (Commission of the European Communities, 2008, s. 11). Akabinde 31 Aralık 2013 tarihine kadar ilişkileri belirleyen 17 Temmuz 2006 tarihli "bir tarafta Avrupa Topluluğu, diğer tarafta Grönland ve Danimarka Krallığı arasındaki ilişkiler" başlıklı ve 2006/526/EC sayılı Konsey Kararı da önemli hükümler barındırmaktadır (The Council of the European Union, 2006). İlgili kararın 4. maddesinde iş birliği alanları belirtilmiş ve bu alanlar arasında madeni kaynaklar ve enerji de sayılmıştır. Ayrıca 7. maddede düzenlenen finansman alanında ise, çevresel boyutlarıyla kapasite geliştirme ve entegrasyon da dahil edilmiştir.

2014 yılı itibarıyla AB tarafından yeni bir strateji belgesi daha kabul edilmiştir. 1 Ocak 2014 ile 31 Aralık 2020 tarihleri arasında AB ile Grönland arasındaki ilişkileri belirleyen bu belge, 14 Mart 2014 tarihli "bir tarafta Avrupa Topluluğu, diğer tarafta Grönland ve Danimarka Krallığı arasındaki ilişkiler" başlıklı ve 2014/137/EU başlıklı Konsey Kararı'dır (The Council of the European Union, 2014). Konsey'in bu

kararında iklim değişikliği ile ilgili kısımlar da dikkat çekmektedir. Kararın önsözünün 12. paragrafında belirtildiği üzere, iş birliği yapılacak ve taraflar arasında görüş alışverişinde bulunulacak alanlar arasında, iklim değişikliğinin insan faaliyetleri üzerinde artan etkisi ve çevre, deniz ulaşım, hammaddeler başta olmak üzere doğal kaynaklar, araştırma ve inovasyon belirtilmiştir. Kararın 1. maddesinin 2. fıkrasının 2. altbendinde, Grönland'ın Arktik Bölgesi'ndeki jeostratejik öneminin ve hammaddeler dahil olmak üzere doğal kaynakların keşfi ve çıkarılması meselelerine dayalı bir ortaklığın kabul edildiği ifade edilmektedir. Ortaklığın genel ilkeleri kapsamında ise, enerji, iklim değişikliği ve çevre, hammaddeler başta olmak üzere doğal kaynaklar, deniz ulaşım, araştırma ve inovasyon ile ilgili küresel meseleler gibi alanlarda geniş iş birliği ve diyalog için temel sağlayan ve her iki tarafın ortak menfaat alanına giren meselelerde çerçevenin belirlenmesi ifade edilmiştir. Yine aynı kararın 3. maddesinin 2. fıkrasında, ortaklığın iş birliği alanlarının hammaddeler başta olmak üzere doğal kaynaklar, enerji, iklim, çevre ve biyoçeşitlilik ile enerji, iklim değişikliği, afete karşı dirençlilik, hammaddeler dahil olmak üzere doğal kaynaklar ile canlı kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi alanlarda araştırma ve inovasyonu kapsayacağı ifade edilmiştir.

1979'da Grönland'ın özerk yönetim referandumu ile başlayan ve 1985'te AET'den ayrılmasıyla devam eden ve Grönland ile AB arasında ilişkilerin zayıfladığı süreç, 2021 tarihli AB Arktik Politikası belgesiyle yakınlaşmaya doğru evrilmiştir. Avrupa Komisyonu, 2021 tarihli Arktik Politikası Belgesinde, AB-Grönland iş birliğini daha da desteklemek için Nuuk'ta bir ofis açmak yönünde isteğini ifade etmiştir (European Commission, 2021, s. 4). Avrupa Komisyonu'nun Grönland ofisi, 15 Mart 2024 tarihinde Grönland'ın Nuuk şehrinde açılmıştır (European Commission, 2024). Bu ofisin, Arktik Bölgesi Meseleleri için Özel Temsilcisi'nin, müşterek menfaat alanlarında iş birliği ve diyalog aracılığıyla, Avrupa Komisyonu ve Grönland hükümeti arasındaki ortaklığın daha da güçlendirilmesi ve derinleştirilmesini kolaylaştırması kadar AB'nin Grönland'a desteğini düzenlemesi üzerine görevlendirilmesi hedeflenmiştir (European Commission, 2021, s. 4). Böylece Eylül 2022'de Clara Ganslandt, AB'nin Arktik Bölgesi Meseleleri için Özel Temsilcisi olarak atanmıştır (European Union External Action, t.y.). Arktik Bölgesi'ne yönelik 2021 tarihli stratejisiyle AB, iklim değişikliği, araştırma ve sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınmaya öncelik vermiş ve bilhassa Avrupa Yeşil Mutabakatına güçlü bir vurgu yapmıştır. Avrupa Yeşil Mutabakatı'ndaki hedefler ile paralel olarak fosil yakıtların kullanılmasından uzaklaşmak için AB, Arktik Bölgesi'ndeki fosil yakıtların yer altında kalmasına yönelik taahhüdünü kapsayan bir politika belirlemektedir (Lebel ve Nilsson, 2024, s. 53). Ayrıca küresel ısınma ve iklim değişikliği gibi konular 2021 tarihli Arktik Politikası belgesinde daha fazla yer edinmiş ve böylece Arktik Bölgesi'nin en büyük adası olarak Grönland önemli derecede dikkat çekmeye başlamıştır. Özellikle Arktik Bölgesi'nde sıcaklıkların artması ve iklim değişikliğinin etkileriyle, madenlerin çıkarılmasına daha kolay erişim ve balıkçılık gibi alanlarda Grönland'ın ekonomik yapısı için farklı fırsatlar belirtmeye başlamıştır (Kobza, 2016, s. 131). Bu noktada AB ile Grönland arasında, özellikle yeşil dönüşümde de önem ifade eden madenlerin çıkarılması hususunda, "Sürdürülebilir Hammaddeler Tedarik Zincirlerine Dair Stratejik Ortaklık Üzerine Avrupa Birliği ve Grönland Hükümeti Arasında Mutabakat Anlaşması'nın 30 Kasım 2023 tarihinde imzalandığını belirtmek gerekecektir (European Commission, 2023; European Commission, t.y.).

AB, 2021 tarihli stratejisiyle, yeşil büyümeyle bağlantılı meseleler üzerine olası iş birliği de kapsamında olacak şekilde, Grönland ile ortaklığını derinleştirmeyi ve genişletmeyi amaçlamaktadır (European Commission, 2021, s. 5). Aslında Danimarka'nın özerk bölgesi olarak Grönland da 30 Kasım 2023 tarihli "Sürdürülebilir Hammaddeler Tedarik Zincirlerine Dair Stratejik Ortaklık Üzerine Avrupa Birliği ve Grönland Hükümeti Arasında Mutabakat Anlaşması"nda görüleceği üzere, AB ile yakın ilişkiler aramaktadır. Ancak her ne kadar Grönland halkının AB ile ilişkilerin daha iyiye gitmesi yönünde bir isteği olsa da, Birliğin tekrar üyesi olmak noktasında gönülsüz olduğunu vurgulamak gerekmektedir (Lebel ve Nilsson, 2024, s. 52, 53).

Birinci kısmın genel çerçevesi değerlendirilecek olursa, Grönland'ın AET'den ayrılmasından itibaren yıllar içerisinde AB'nin Arktik Bölgesi politikası, Ortak Bildirilerle (Joint Communications) ve Konsey Kararları (Council Conclusions) ile daha açıklığa ve netliğe kavuştuğunu belirtmek lazımdır. Bu hususta

ifade etmek gerekir ki, her ne kadar Grönland'ın AET'den ayrılmasıyla ve 2009 yılında Danimarka Krallığı'ndan genişletilmiş özerkliğini elde etmesiyle AB-Grönland ilişkileri, hukuki çerçevede, zayıflamış gibi görülse de 2021 tarihli Bildiri'de de ifade edildiği üzere AB, Grönland ile olan ilişkilerini ilerletmeyi strateji olarak belirlemiştir. AET zamanında, Danimarka Krallığı'nın bir parçası olarak Grönland aracılığıyla, AET'nin Arktik Bölgesi ile tabii bağları bulunmaktaydı. Ancak, balıkçılık politikaları nedeniyle Grönland'ın 1985 yılında AET'den ayrılmasından sonra 1993'te oluşan AB'nin Arktik Bölgesi ile tabii bağları ortadan kalkmış olsa da (Tomala, 2017, s. 32), 1995 yılında İsveç ve Finlandiya'nın AB'ye üye olmasıyla birlikte AB, Arktik Bölgesi ile olan doğal sınırlarına tekrar kavuşmuş oldu. İklim değişikliği ile bölge kaynaklarına duyulan artan politik ilgi ve potansiyel deniz ulaşım rotaları, Grönland'ın uluslararası konumunun gündeme gelmesine yol açmış ve Avrupa Komisyonu'nu yeni bir Arktik Bölgesi politikası belirlemeye iten nedenler olmuştur (Lebel ve Nilsson, 2024, s. 48). Böylece 1997 yılında Finlandiya'nın başkanlığı döneminde "AB'nin Kuzey Boyutu (EU's Northern Dimension)" oluşturulmuştur (Wegge, 2012, s. 14). AB üyesi ülkelerden Finlandiya ve İsveç'in bir kısmı Arktik Çemberine uzasa da bu iki ülke de Arktik Okyanusu'na doğrudan erişime sahip değildir. Norveç ve İzlanda'nın ise, Arktik Okyanusu'na sınırları olsa da her iki ülke de AB üyesi değildir. Danimarka Krallığı'nın özerk bölgesi olan Grönland ise, AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki politikalarda bulunmasını sağlamaktadır (Tomala, 2017, s. 33). Bu vesileyle Grönland ile olan ilişkiler, AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ile mücadele çabaları açısından önem arz etmektedir.

Çalışmanın ilk kısmında görüleceği üzere, AB'nin balıkçılık politikaları nedeniyle, AET üyesinden AB'nin denizaşırı ülkeleri ve topraklarının bir parçasına dönüşen Grönland ile olan ilişkiler, 1 Ocak 1985 tarihinde yürürlüğe giren Grönland Anlaşması ile farklı bir boyuta evrilmiştir. Öncelikle, AB'nin deniz aşırı ülke ve toprakları kapsamında standart ilişkilere dayanan bir yere dönüşen Grönland, ileriki zamanlarda AB'nin iklim değişikliği ile mücadele çabalarında, alternatif enerji kaynaklarının teşvikinde ve Kuzey deniz rotalarının geliştirilmesi ile ortak araştırma bağlamında önemli bir yer haline gelmiştir (Kobza, 2016, s. 139). Bir sonraki kısımda ise iklim değişikliği ile mücadele çerçevesinde AB ile Grönland arasındaki güncel gelişmeler ele alınarak, çalışma sonuca bağlanacaktır.

3. İklim Değişikliği ile Mücadele Çerçevesinde Avrupa Birliği'nin Grönland'a Yönelik Güncel Politikalarının Değerlendirilmesi

İklim değişikliği, Grönland aracılığıyla Danimarka'nın da üye olduğu Arktik Konsey'de 2000'li yılların ilk başlarında büyük dikkat çekmeye başlamıştır. Bu husus, Konseyin himayesinde gerçekleştirilen, "Arktik Bölgesi İklim Etkisi Değerlendirmesi" başlıklı çalışmada da açıkça ifade edilmektedir. Çalışmaya göre Arktik Bölgesi, iklim değişikliği ile ilgili olarak eşsiz bir konuma sahiptir çünkü iklim değişikliğinin küresel sonuçlarının ilk işaretleri, Arktik Bölgesi'nde hissedilmektedir. Konsey, bu sebeple, bu süreçte, küresel ısınmanın haritalanması ve iklim değişikliğine uyum üzerine odaklanmıştır (Rottem, 2017, s. 184). Böylece iklim değişikliği ile mücadele, 2000'li yılların başından günümüze, Grönland aracılığıyla Danimarka'nın da üye olarak bulunduğu Arktik Konseyi'nin gündeminde ve çalışmalarında yer almaya devam etmektedir. Arktik Konseyi'nin Reykjavik'te kabul edilen 20 Mayıs 2021 tarihli 2021-2030 stratejisinde de Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ile mücadeleyle ilgili olarak önemli eylem alanları tespit edilmiş ve Paris İklim Anlaşması'nın hedeflerini elde etmede uluslararası topluma çağrıda bulunulmuştur (Arctic Council, 2021, s. 1).

AB'nin Grönland ile olan ilişkileri özellikle iklim değişikliği ile küresel mücadelenin önem kazanmaya başlaması ile birlikte yeni bir döneme doğru evrildiği bir önceki kısımda ifade edilmişti. Detaylarına girmeden önce, Grönland'ın iklim değişikliği ile ilgili olarak konumunu tekrar kısaca belirtmekte fayda vardır: Grönland'ın yer aldığı Arktik Bölgesi, küresel ısınmadan en çok etkilenen yerlerdendir. Küresel ısınmaya bağlı olarak buz tabakasının erimeye başlaması, buz tabakasının erimesi sonucu buz tabakalarının altında yer alan sera gazlarının emisyonunun küresel ısınmayı hızlandırması, bölgedeki siyah karbon birikimi ve deniz ulaşımının neden olduğu çevresel kirlilik gibi birçok husus, Grönland'ın da bulunduğu Arktik Bölgesi'ni iklim değişikliğine karşı kırılgan hale getirmekte ve bunun sonucunda dünyanın tümü bu bölgedeki değişikliklerden etkilenmektedir (European Commission, 2021, s. 8, 9).

İklim değişikliğinin meydana getirdiği bu sonuçların önlenmesi, özellikle BMİDÇS kapsamında 2015 yılında 21. Taraflar Konferansı'nda kabul edilen Paris İklim Anlaşması'nın 4 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte daha da önem kazanmıştır (United Nations Climate Change, t.y.). Paris İklim Anlaşması çerçevesinde 2023 yılında sunduğu ulusal katkı raporunda AB, 1990 yılı ile kıyaslandığında 2030 yılı ile birlikte sera gazı emisyonlarında %55 azaltım ve 2050 yılı ile birlikte ise iklim nötr bir AB yaratma hedefini belirlemiş (European Union, 2023, s. 2) ve tüm sektörlerin karbonsuzlaştırılmasına yönelik olarak 2021/1119 sayılı Tüzüğü (Avrupa İklim Kanunu)'nü kabul etmiştir (EUR-Lex, 2021). Böylece AB, Arktik Bölgesi'ne yönelik stratejilerini, iklim değişikliği ile mücadele temelinde siyah karbon birikiminin azaltılması, fosil yakıt rezervlerinin çıkarılmayarak yer altında muhafaza edilmesi, Arktik Bölgesi ve çevresinde deniz ulaşım sektörünün karbonsuzlaştırılması, yüksek potansiyeli bulunan rüzgar, yeşil hidrojen, jeotermal ve hidrotermal enerji gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırımların artırılması yönünde stratejik hedeflerini belirlediği 2021 tarihli Bildirisini ilan etmiştir (European Commission, 2021). Bu kapsamda önemle değinilmesi gereken bir diğer gelişme ise, AET'yi terk eden ve AB'nin deniz aşırı ülke ve toprakları kapsamına alınan Grönland ile ilişkilerin ilettilmesini içeren 2021/1764 sayılı Konsey kararıdır (The Council of the European Union, 2021). İlgili kararın temel amacı, Birliğin değerleri ve standartlarının tüm dünyada teşvik edilmesi olduğu kadar Denizaşırı Ülkeler ve Toprakların sürdürülebilir kalkınmalarını desteklemek için ortaklık oluşturan, Birlik ile Denizaşırı Ülke ve Toprakların birlikteliğini yeniden kurmaktır. Ayrıca, bu karar, bir tarafta Birlik diğer tarafta Grönland ve Danimarka arasındaki ilişkilerle ilgili kuralları da ortaya koymaktadır. Karardaki hedeflerin elde edilebilmesi için ise, 1. madde gereğince, 1 Ocak 2021 ile 31 Aralık 2027 tarihleri arasındaki süreç için birliktelik fon programını oluşturulmuştur. Kararın 5. maddesinin 2. fıkrası uyarınca oluşturulan birliktelikteki iş birliğinde öncelik verilecek alanlar arasında ise iklim değişikliğini azaltma ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum ile yeşil ve mavi ekonominin teşviki de bulunmaktadır.

Yine Kararın 13. maddesinin 5. fıkrası uyarınca, Grönland da olmak üzere, Denizaşırı Ülke ve Topraklar ile AB arasındaki diyalogun rehber ilkelerini deniz ulaşımı, enerji, iklim değişikliği, doğa, çevre, mavi ekonominin Arktik Bölgesi boyutu ile ilgili olan alanlarda geniş iş birliği ve diyalog oluşturmaktır. Bu çerçevede Kararın 15. maddesinde; doğa, çevre, iklim değişikliği ve doğal afet risk azaltımı alanında birliktelik, Deniz Aşırı Ülke ve Toprakların politika, strateji, eylem planları ve tedbirleri belirleme ve uygulama yönündeki çabalarının desteklenmesi, kaynakların ve kaynak verimliliğinin sürdürülebilir kullanımının teşviki ve ekonomik büyümeyi çevrenin bozulmasından ayırttırmaya yönelik teşvik etme olarak ifade edilmektedir.

Kararda iklim değişikliği bilhassa başlı başına bir madde olarak da 24. maddede ele alınmıştır. Bu çerçevede, iklim değişikliği alanında iş birliği, iklim değişikliğinin azaltılması ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine uyum ile ilgili olarak Deniz Aşırı Ülke ve Toprakların girişimlerini desteklemeyi hedeflemekte olup, aşağıdaki hususları kapsamaktadır:

- (a) Delil oluşumu; iklim değişikliğine uyum ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmak hedefiyle anahtar risklerin ve karasal, bölgesel ve/veya uluslararası eylemler, planlar ve tedbirlerin belirlenmesi.
- (b) Paris İklim Anlaşması'na uygun olarak iklim değişikliği üzerine ortak ülkelerin taahhütlerini yürütme çabalarına katkı sağlanması.
- (c) Kamu politika ve stratejilerinde iklim değişikliğine uyumun ve iklim değişikliğinin azaltılmasının entegrasyonu.
- (d) İstatiksel verinin ve göstergelerin, politikaların geliştirilmesi ve uygulanması için önemli araçların özenle hazırlanması ve belirlenmesi.
- (e) Bilgi ve tecrübe değişimi dahil olmak üzere iş birliğini geliştirmek amacıyla bölgesel ve uluslararası diyalogda Deniz Aşırı Ülke ve Toprakların katılımının teşvik edilmesi.

Kararın 28. maddesi uyarınca ekonominin çeşitli sektörlerine yönelik olarak da iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasını hedefleyen stratejilerin kabul edildiği görülmektedir. Örneğin hava

taşımacılığında, hava taşımacılığı sanayilerinin ticari öngörülebilirliği ve rekabetçiliğin teşviki, özel sektör yatırımının ve katılımının kolaylaştırılması ve sürdürülebilirlik ile iklim değişikliğinin azaltılması meselelerini dikkate alarak, bilgi ile iyi iş uygulamalarının değişiminin teşviki hedeflenmektedir. Deniz taşımacılığında ise, düşük karbon kargo gemilerinin kullanılması, Kararın 27. maddesinde kararlaştırılmıştır.

Ticaret ve ticaretle bağlantılı hususlarda iş birliği de, iklim değişikliği ile ilgili hükümler barındırmaktadır. Bu hususta 54. madde ticarete çevresel ve iklim değişikliği standartlarını düzenlemektedir. Bu çerçevede birliktelikte ticaret bağlantılı iş birliğinin BMİDÇS'nin nihai hedeflerini ve Paris İklim Anlaşması'nın uygulanmasını desteklemenin hedefleneceği belirtilmiştir. Kararın 58(1). maddesi uyarınca ticaret ve sürdürülebilir kalkınma alanında iş birliğinin; çevre dostu mallarda ve hizmetlerde ticaret ve yatırımın kolaylaştırılması ve teşvikini kapsayacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca, yenilenebilir enerji ve enerji verimli ürün ve hizmetler gibi iklim değişikliğinin azaltılması ile özel bağlantısı olan mal ve hizmetlerle ilgili ticaret ve yatırıma yönelik engellerin kaldırılmasını kolaylaştırmak da hedefler arasındadır.

İklim değişikliği ile mücadelede sera gazı emisyonlarının azaltılmasında hayati rol üstlenen yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili olarak da kararda önemli hükümlerin mevcut olduğu görülebilmektedir. Örneğin uluslararası okyanus yönetimi alanındaki iş birliğinin; okyanus enerjisinin teşvikini kapsayacağı Kararın 19. maddesinin 1. fıkrasında belirtilmektedir. Yine Kararın 22. maddesi uyarınca ise, aşağıdaki hususlara yönelik olarak sürdürülebilir enerjide iş birliği düzenlenmektedir:

- (a) Özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarından düşük karbon enerjinin geliştirilmesi, teşviki, kullanımı ve depolanması olmak üzere, sürdürülebilir enerji üretimi, dağıtım ve sürdürülebilir enerjiye erişim.
- (b) Özellikle, düşük maliyetli ve sürdürülebilir enerji tarifelerini teminat altına alan düzenlemelerin kabulü ve politikaların oluşturulması olmak üzere enerji politikaları ve düzenlemeleri.
- (c) Özellikle eğitimsel ve farkındalık faaliyetlerinin eşlik etmesi kadar sınıai, ticari, kamu ve meskenler gibi farklı sektörlerde enerji verimliliği standartlarının geliştirilmesi ve kapsama alınması ile farklı sektörlerde enerji verimliliği tedbirlerinin uygulanması olmak üzere enerji verimliliği.
- (d) Özellikle hibrid, elektrik ve hidrojen araçları, araç paylaşımı ve bisiklet planları gibi daha çevre dostu kamu ve özel ulaşım araçlarının geliştirilmesi, teşviki ve kullanılması olmak üzere ulaşım.
- (e) Özellikle kentsel planlama ve kent inşasında yüksek çevre kalite standartları ve yüksek enerji performansının teşviki ve dahil edilmesi olmak üzere şehir planlaması ve inşası.
- (f) Özellikle enerji öz verimli (yenilenebilir enerji temelli) ve yeşil turizm altyapıları olmak üzere, turizm.

Sera gazı emisyonlarının azaltılması alanında önemli bir eylem alanını oluşturan atık yönetimi de, Karar kapsamına alınmaktadır. 21. maddede, atık yönetimi ile ilgili olarak bütün operasyonlarda iyi çevresel uygulamaların kullanılmasının teşvikini ilgilendireceği ve bu iş birliğinin, okyanus plastik atığı, geri dönüşüm ile geri kazanımın diğer süreçleri ve enerji geri dönüşümü ve atık bertarafı da olmak üzere, atığın azaltılmasına yönelik olacağı da ifade edilmektedir.

Karar'da belirtilen bütün bu eylemlerin uygulanmasında iş birliği yapacak aktörlere yönelik olarak bütüncül ve kapsayıcı bir bakış açısı geliştirilmiş ve Deniz Aşırı Ülke ve Toprakların hükümet makamları, bu bölgelerdeki yerel otoriteler, iş dünyası, işveren ve ticaret birliği kuruluşları ve yerel, ulusal ve uluslararası hükümet dışı kuruluşlar gibi kamu hizmeti sağlayıcıları ve sivil toplum örgütleri ile bölgesel ve alt-bölgesel kuruluşların iklim değişikliği ile mücadele ve yenilenebilir enerjideki hedeflerin elde edilmesinde iş birliği içinde eylem alacakları Kararın 11. maddesinde ifade edilmiştir. Ayrıca bu politikaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan fona yönelik olarak da, genel çerçeve belirlenerek yeşil dönüşümde iş birliği amaçlanmaktadır. AB, sürdürülebilir mavi ekonomi için Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı uygulayarak ve uluslararası düzeyde öncelikleri takip ederek, iklim değişikliği ile bağlantılı sorunlarla mücadele etmek, bu sorunlara uyum sağlamayı ve bu sorunları atlatmayı, dirençli bir

yeşil ve mavi dönüşümü sağlamak için çözümler sunmayı araştırmaktadır. AB, 2014-2020 yılları arasında “Ufuk 2020” çerçevesinde Arktik Bölgesi ile bağlantılı araştırmalarda yaklaşık 200 milyon EURO yatırımda bulunmuş olup, 2021-2027 yılları arasında da “Ufuk Avrupa Programı” aracılığıyla Arktik Bölgesi’ne dair bilimi desteklemeye devam edeceğini belirtmiştir (European Commission, 2021, s. 12). Ayrıca AB Kurtarma Planı’ndaki yatırımlar ile Arktik Bölgesi’ndeki yeşil dönüşüm için inovatif teknolojiler ve çözümlerin geliştirilmesinin desteklenmesi ve AB İklim Eylemi İnovasyon Fonu ile deniz çevresinde düşük karbon teknolojilerinin deneme projelerinin desteklenmesi hedefler arasındadır. Avrupa Yatırım Bankası da Arktik Bölgesi’ndeki yeşil enerji projelerini desteklemektedir (European Commission, 2021, s. 15).

AB ile Grönland arasındaki gelecekteki ilişkilerin, Grönland’ın jeolojik yapısının fosil olmayan bir enerji sistemine dönüşümü için kritik hammadde kaynağına sahip olması gerçeği ile etkilenebilecektir (Lebel ve Nilsson, 2024, s. 54, 55). Hidrokarbon kaynakların keşfine ilişkin olarak, 2021 yılında Grönland hükümeti iklim endişelerini ifade ederek gelecekteki petrol keşifleri için bütün planlarından vazgeçmiştir. Böylece, Grönland özerk hükümetinin iklim değişikliği ile mücadeledeki konumunun AB’nin hedefleri ile uyumlu olduğu görülmektedir (Lebel ve Nilsson, 2024, s. 55). Ayrıca Grönland, her ne kadar Danimarka’nın dış politikasında nihai söz söyleme yetkisine sahip değilse de, istişare görüşünde, AB’nin üye olarak bulunmadığı Arktik Konseyi’nin çalışmalarına aktif katılımının sağlanması yönünde görüşünü ve teklifini iletmektedir. Grönland böyle bir katılımı, kalkınma meseleleri gibi Arktik Bölgesine ait hususlarda önem arz ettiğini düşünmektedir. Özerk bir yönetim olarak Grönland’ın ekonomik kalkınması için yatırıma ihtiyacı bulunmaktadır. AB bölgede açık bir rol oynayarak, araştırma, ulaşım, enerji, iklim değişikliği ve uluslararası alanda iş birliği gibi alanlara katkı sağlayabilecektir (Hossain, 2015, s. 101). Özellikle Grönland’ın, rüzgar, güneş ve hidrojen enerji projeleri, hidroelektrik projeleri, büyük offshore petrol rezervleri ile maden çıkarma sanayisinde yüksek potansiyele sahip olmasının AB’nin bölgedeki iklim ve enerji politikalarının uygulanması açısından önem arz ettiği de göz önünde bulundurulmalıdır (Ross, 2018, s. 11).

Son olarak AB’nin her ne kadar üye olarak bulunmasa da, üye devletleri Danimarka, İsveç ve Finlandiya aracılığıyla kendi iklim ve enerji politikalarını uygulattığı Arktik Konseyi politikaları ile iklim değişikliğiyle mücadelede Grönland’a verdiği öneminin ifade edilmesi gerekmektedir:

Belirtildiği üzere Danimarka Krallığı, özerk bölgesi olan Grönland sayesinde Arktik Konseyi’nde yer edinmekte ve böylece Arktik Bölgesi’ndeki iklim değişikliği ile mücadelede bir konuma sahip olabilmektedir. Danimarka’nın, 2011-2020 yıllarına yönelik olarak ilk on yıllık Arktik Bölgesi Stratejisi’nde iklim değişikliği ile mücadeleden daha ziyade ekonomik büyüme ve enerji fırsatlarına odaklandığı görülmektedir. Strateji, Grönland ve Faroe Adalarında doğal kaynakların nasıl çıkarılacağına dayanmaktadır. Strateji çok sınırlı düzeyde, Arktik Bölgesi’nin çevresi ve biyoçeşitliliğinin korunmasını içermektedir (Schunz vd., 2021, s. 586). Bu Stratejide yenilenebilir enerji potansiyelinin kullanılmasına yönelik politikalar da yer almıştır. Bu çerçevede Danimarka, Grönland ve Faroe Adaları’nın enerji politikası hedefleri, tedarik güvenliği yaratırken ve ticari kalkınma için temel oluştururken sera gazı emisyonlarının azaltılması amaçlamıştır. Bir diğer önemli hedef olarak ise yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanmak da Stratejide bulunmaktadır. 2020 yılına yönelik olarak Danimarka, AB çerçevesinde yenilenebilir enerji hedefini en az %30’a, Grönland toplam enerji üretiminde yenilenebilir enerji payını en az %60’a ve Faroe Adaları ise yenilenebilir enerji temelli elektrik üretimini %75’e çıkarmayı hedeflemiştir. Bilhassa Grönland’da, muazzam bir yenilenebilir enerji potansiyeli bulunmaktadır. Grönland hükümeti de yeşil ve kendine yeten bir Grönland enerji tedarikini hedefleyen başta mikro hidrogüç santralleri ve güneş ve rüzgar gücü projeleri olmak üzere yenilenebilir enerji projelerini geliştirmek için destek sağlamaktadır. Ayrıca, ulaşım sektöründe de yenilenebilir enerjinin kullanılması teşvik edilmektedir. 1990 yılında, Grönland’da sıfıra yakın bir oranda olan yenilenebilir enerji kullanımı, Grönland Özerk Yönetimi’nin, hidrogüç ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarının gelişiminde yaptığı yatırımlarla artmıştır. Grönland Yenilenebilir Enerji Araştırma ve Geliştirme Desteğine tekabül eden Finans Kanunu ile başta solar panellerin ve rüzgar türbinlerinin kurulumu ve

yenilenebilir enerjinin yaygınlaştırılması olmak üzere belirli sayıda proje desteklenmektedir (Denmark, Greenland and the Faroe Islands, 2011, s. 30).

2009 yılında kabul edilen Grönland Özerk Yönetim Kanunu gereğince, iklim ve çevre alanında Grönland hükümeti yetkiye sahiptir (Danish Ministry of Climate, Energy and Utilities, 2023, s. 81). Grönland Özerk Hükümeti, 14 Kasım 2023 tarihinde Paris İklim Anlaşması'nı imzalayarak, son sözleşmeci taraf olarak iklim değişikliği ile küresel mücadeledeki yerini almıştır (The United Nations Regional Information Center For Western Europe; 2023). Ayrıca bu noktada, 2023 yılı itibariyle Grönland'ın ulusal enerji tedarikinin %72'si yenilenebilir enerji kaynaklarına dayandığını ifade etmek yerinde olacaktır (Danish Ministry of Climate, Energy and Utilities, 2023, s. 81).

Danimarka İklim, Enerji ve Kamu Hizmetleri Bakanlığı tarafından 2023 yılında hazırlanan "Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Kapsamında Danimarka'nın Sekizinci Ulusal Bildirisi ve Beşinci İki Yıllık Raporu"nda Danimarka'nın, Grönland'ın ve Faroe Adaları'nın iklim ve enerji politikalarına yer verilmiştir. 2020 yılında Danimarka parlamentosu, Danimarka İklim Kanunu'nu kabul etmiştir. Kanun'da temel hedefler olarak, 1990 yılı ile kıyaslandığında 2030 yılı ile birlikte ulusal sera gazı emisyonlarının %70 azaltılması ve en geç 2050 yılı ile birlikte iklim nötr hedefinin elde edilmesi bulunmaktadır (Denmark, Greenland and the Faroe Islands, 2011, s. 148). Bu hedef Grönland ile birlikte bütün Danimarka Krallığı'nı bağlamaktadır.

Hem Karar muhtevassından hem de sağladığı fonlardan da görüleceği üzere AB, ilan ettiği politikasına yönelik olarak bütüncül bir yaklaşımla, Grönland'ın ve bu vesileyle üyesi olan Danimarka Krallığı'nın Arktik Bölgesi'ndeki yeşil dönüşüm ve iklim politikalarında etki alanını genişletmeyi hedeflemektedir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada, küresel ısınma ve iklim değişikliğinden en çok etkilenen yerlerden olan Arktik Bölgesi'nde yer alan Grönland'ın iklim değişikliği ile mücadeledeki konumu, Avrupa Birliği hukuku kapsamında ele alınmıştır. Bu çerçevede giriş kısmında iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi ve bu bölgede yer alan Grönland üzerindeki etkilerine değinilmiştir. Akabinde birinci kısımda Grönland'ın iklim değişikliği ile mücadeledeki konumu Avrupa Birliği anayasal düzeni çerçevesinde ele alınmış, ikinci kısımda ise, Grönland'ın iklim değişikliği ile mücadeledeki uluslararası konumu ve bu alandaki stratejileri, halen Denizaşırı Ülke ve Toprakları kapsamında bulunduğu Avrupa Birliği'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik olarak müktesebatında kabul ettiği güncel stratejiler ve düzenlemeler ve özerk bölgesi konumunda bulunduğu Danimarka Krallığı'nın uluslararası taahhütleri kapsamında ele alınmıştır. Böylece çalışmada elde edilen bulgular ve nihai tespitler aşağıdaki şekilde ifade edilebilecektir:

Grönland'ın Avrupa Birliği ile olan ilişkisi, bağlı bulunduğu Danimarka Krallığı'nın 1973 yılında, o tarihteki Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyeliği ile başlamıştır. Ancak Grönland'da gerçekleştirilen referandumda halkın büyük çoğunluğunun balıkçılık politikaları nedeniyle bu üyeliğe karşı çıktığı bilinmektedir. 1979 tarihi ile birlikte özerk yönetimini elde eden Grönland, 1982 tarihli referandum ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'dan ayrılma kararı almıştır. 1 Ocak 1985 tarihi itibariyle de Grönland, Avrupa Birliği'nin Denizaşırı Ülke ve Toprakları kapsamında yer almakta olup, 2009 tarihli Grönland Özerk Yönetim Kanunu ile Danimarka Krallığı'ndan genişletilmiş özerkliğini elde etmiş bulunmaktadır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan ayrılmasından itibaren Avrupa Birliği ile Grönland arasındaki ilişkiler, Ortak Bildiri ve Konsey Kararları ile şekillenmiştir. Ayrıca bilhassa 2021 tarihli Avrupa Birliği'nin Arktik Bölgesi Stratejisi ve yine 2021 tarihli Avrupa Birliği'nin Denizaşırı Bölge ve Topraklara Dair Konsey Kararı ile Grönland'ın Avrupa Birliği açısından önemi daha da artmaya başlamıştır. Bu her iki Avrupa Birliği belgesinde de iklim değişikliği ile mücadele ve yenilenebilir enerji Avrupa Birliği'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik politikalarında daha da önem arz etmeye başlamış ve hem Avrupa Birliği hem de Grönland, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Paris İklim Anlaşması temelinde işbirliklerini sağlamlaştırmaya yönelik adımlar atmışlardır. Grönland, 14 Kasım 2023 tarihinde Paris İklim Anlaşması'nı imzalamış ve Avrupa Komisyonu da 15 Mart 2024 tarihinde

Grönland'ın Nuuk şehrinde ofisini açmıştır. Ayrıca taraflar, 30 Kasım 2023 tarihinde yeşil dönüşüm ile ilgili önemli hükümler barındıran “Sürdürülebilir Hammaddeler Tedarik Zincirlerine Dair Stratejik Bir Ortaklık Üzerine Avrupa Birliği ve Grönland Hükümeti Arasında Mutabakat Anlaşması”nı akdetmiştir.

Danimarka Krallığı da, Grönland ve Faroe Adalarını da kapsayacak şekilde, 2023 yılında hazırladığı “Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Kapsamında Danimarka'nın Sekizinci Ulusal Bildirisi ve Beşinci İki Yıllık Raporu”nda Danimarka'nın, Grönland'ın ve Faroe Adaları'nın iklim ve enerji politikalarına yer vermiş ve 2020 yılında Danimarka parlamentosu tarafından kabul edilen Danimarka İklim Kanunu'nda temel hedefler olarak, 1990 yılı ile kıyaslandığında 2030 yılı ile birlikte ulusal sera gazı emisyonlarının %70 azaltılması ve en geç 2050 yılı ile birlikte iklim nötrlüğün elde edilmesi hedefini ilan etmiştir.

Çalışmanın nihai tespitinde, küresel iklim değişikliği ile mücadelede Grönland'ın önemini arttığı ve bu durumun farkında olan Avrupa Birliği'nin müktesebatında güncel olarak kabul ettiği önemli stratejiler ve düzenlemeler ile birlikte, iklim değişikliği ile mücadele ve yenilenebilir enerji alanlarında Grönland ile ilişkilerini geliştirmeye ve sağlamlaştırmaya yönelik adımlar attığı tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Arat, T., Baykal, S. & Göçmen, İ. (2023). Avrupa bütünleşmesi: 1957-1993 arası. B.Akçay & İ. Göçmen (Ed.), *Avrupa Birliği: Tarihçe, teoriler, kurumlar ve politikalar* içinde (4. baskı, s. 39-54). Seçkin Yayınları.
- Arctic Council. (2021). *Arctic Council strategic plan 2021 to 2030*. <https://oarchive.arctic-council.org/server/api/core/bitstreams/118e0bce-9013-460a-81e0-1dbd0870ee05/content>
- Commission of the European Communities. (2008). *The European Union and the Arctic region*. <https://eur-lex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=com:2008:0763:fin:en:pdf>
- Danish Ministry of Climate, Energy and Utilities. (2023). *Denmark's eighth national communication and fifth biennial report under the United Nations Framework Convention on Climate Change*. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/dnk-nc8br5_improvedlayout_25august2023.pdf
- Denmark, Greenland and the Faroe Islands. (2011). *Kingdom of Denmark strategy for the Arctic 2011–2020*. <https://um.dk/en/-/media/websites/umen/foreign-policy/the-artic/arctic-strategy.aspx>
- EUR-Lex. (1985). *Treaty amending, with regard to Greenland, the treaties establishing the European Communities*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/pdf/?uri=celex:11985g/txt>
- EUR-Lex. (2021). *Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 ('European Climate Law')*. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>
- EUR-Lex. (t.y.). *Member states*. 02.08.2024 tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/member-states.html> adresinden edinilmiştir.
- European Commission (2021). *A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/pdf/?uri=celex:52021jc0027>
- European Commission. (2023). *EU and Greenland sign strategic partnership on sustainable raw materials value chains*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6166
- European Commission. (2024, 15 Mart). *President von der Leyen inaugurates the EU Office in Nuuk and signs cooperation agreements to strengthen the EU-Greenland Partnership*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1425
- European Commission. (t.y.). *Memorandum of Understanding between the European Union and the government of Greenland on a strategic partnership on sustainable raw materials value chains*. 02.08.2024 tarihinde <https://single-market-economy.ec.europa.eu/system/files/2023-12/mou%20eu-greenland%20final%20en.pdf> adresinden edinilmiştir.
- European Union. (2023). *The update of the nationally determined contribution of the European Union and its member states*. <https://unfccc.int/sites/default/files/ndc/2023-10/es-2023-10-17%20eu%20submission%20ndc%20update.pdf>
- European Union External Action. (2024, 1 Ocak). *EU special envoy for Arctic matter, Clara Ganslandt*. https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-arctic_en#:~:text=in%20september%202022%2c%20clara%20ganslandt,special%20envoy%20for%20arctic%20matters

- Gad, U.P. (2013). Greenland: A post-Danish sovereign nation state in the making, *Cooperation and Conflict*, 49(1), 98-118. <https://doi.org/10.1177/0010836713514151>.
- Hossain, K. (2015). EU engagement in the Arctic: Do the policy responses from the Arctic states recognise the EU as a legitimate stakeholder?, *Arctic Review on Law and Politics*, 6(2), 89-110.
- Hund, A.J. (2014). *Antarctica and the Arctic Circle: A geographic encyclopedia of the Earth's Polar Regions*. Bloomsbury.
- Kobza, P. (2016). European Union-Greenland relations after 2015 – a partnership beyond fisheries, *Journal of Military and Strategic Studies*, 16(4), 130-153.
- Lebel, J. & Nilsson, A.E. (2024). EU engagement in the Arctic: Challenges to achieving ambitions in an area outside its jurisdiction, *Arctic Review on Law and Politics*, 15, 47–71.
- Ministry of Foreign Affairs of Denmark. (t.y.). *Modern state: Facts about Denmark*. 02.08.2024 tarihinde <https://kina.um.dk/en/about-denmark/country-facts-about-denmark> adresinden edinilmiştir.
- Ross, S.G. (2018). From consultation to consent: A comparative analysis of Arctic states. B. O'Donnell, M. Gruenig & A. Riedel (Ed.) *Arctic Summer College Yearbook An Interdisciplinary Look into Arctic Sustainable Development* içinde, (1. baskı, s. 9-21), Springer International.
- Rottem, S.V. (2017). The Arctic Council between national and international governance. S.V. Rottem & I. F. Soltvedt (Ed.), *Arctic Governance: Law and Politics* içinde (1. baskı, s. 181-205), I.B. Tauris.
- Schunz, S., Botselieb, B.D. & Piqueres, S.L. (2021). The European Union's Arctic policy discourse: green by omission, *Environmental Politics*, 30(4), 579–599, <https://doi.org/10.1080/09644016.2020.1787041>.
- Shapovalova, D. (2016). The effectiveness of the regulatory regime for black carbon mitigation in the Arctic, *Arctic Review on Law and Politics*, 7(2), 136-151.
- Statsministeriet. (2009). *Act on Greenland self-government*. <https://english.stm.dk/media/10522/gl-selvstyrelov-uk.pdf>
- The Council of the European Union. (2006). *2006/526/EC: Council Decision of 17 July 2006 on relations between the European Community on the one hand, and Greenland and the Kingdom of Denmark on the other*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=celex%3a32006d0526>
- The Council of the European Union. (2014). *Council Decision 2014/137/EU of 14 March 2014 on relations between the European Union on the one hand, and Greenland and the Kingdom of Denmark on the other*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/txt/?uri=celex%3a32014d0137>
- The Council of the European Union. (2021). *Council Decision (EU) 2021/1764 of 5 October 2021 on the association of the Overseas Countries and Territories with the European Union including relations between the European Union on the one hand, and Greenland and the Kingdom of Denmark on the other (Decision on the Overseas Association, including Greenland)*. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2021/1764/oj>
- Tomala, M. (2017). The European Union's relations with Greenland, *International Studies Interdisciplinary Political and Cultural Journal*, 20(1), 31–46.
- The United Nations Regional Information Center For Western Europe. (2023, 19 Kasım). *Greenland signs up for Paris agreement*. <https://unric.org/en/greenland-signs-up-for-paris-agreement/>
- United Nations Climate Change. (t.y.). *The Paris agreement*. 02.08.2024 tarihinde <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement> adresinden edinilmiştir.
- Wegge, N. (2012). The EU and the Arctic: European foreign policy in the making, *Arctic Review on Law and Politics*, 3(1), 6–29.
- Zhang, Y., Wei, X. & Grydehøj, A. (2021). Electoral politics, party performance, and governance in Greenland: Parties, personalities, and cleavages in an autonomous subnational island jurisdiction, *Island Studies Journal*, 16(1), 343-372.